

Materiál na rokovanie

HSR SR 25. 10. 2021

bod 6

STANOVISKO

k Diskusii k problému zvyšujúcich sa cien energií

1. Popis návrhu

Aj keď sa ekonomika SR v roku 2020 prepadla až o 4,8 %, inflácia bola zaznamenaná na úrovni 1,9 %. Podľa Inštitútu finančnej politiky by inflácia mala dosahovať 2,5 % v roku 2021 a až 4,2 % v roku 2022, čo bude najvyššia hodnota v sledovanom období prognózovaných rokov 2021 až 2024. V ostatných rokoch by mala byť inflácia nižšia. Je pravdepodobné, že v roku 2021 vysoký podiel na raste cien budú mať ceny potravín a v roku 2022 vo výraznejšej miere aj rast cien energií.

Prognóza predpokladá, že inflačné tlaky v druhej polovici roka zosilnejú, čím sa predpokladá celoročný rast o 2,5 % v 2021. Nárast cien stavebných materiálov sa odrazil v raste imputovaného nájomného, čo vyhnalo nahor ceny služieb. Stúpajúce ceny ropy dvíhajú ceny pohonných látok a rastúci globálny dopyt po tovaroch vedie aj k dočasnému rastu cien aj ostatných surovín a vstupov. Ten povedie k vyšším cenám obchodovateľných tovarov s presahom aj do budúceho roka.

Podľa Eurostatu sa medziročný rast inflácie zrýchlil a v SR ku koncu septembra rástli ceny o 4,0 %. Podľa najnovších údajov Štatistického úradu SR sa medziročná miera inflácie za september 2021 dostala na úroveň až 4,6 %.

Európska únia, podobne ako mnohé iné regióny sveta, v súčasnosti čelí prudkému nárastu cien energie. Postupné odznievanie dopadov krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 a najmä reštriktívnymi protipandemickými opatreniami spôsobuje oživenie hospodárstva, ktoré však zároveň spôsobilo nárast dopytu po energiách. Celkový nárast celosvetového dopytu po energii, a najmä po plyne, významne pôsobí na rast cien.

2. Stanovisko KOZ SR

Rovnako ako na Slovensku rastú ceny energií naprieč celou Európou, čo si uvedomuje aj Európska únia, a preto *vydala Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov ohľadom Boja s rastúcimi cenami energie: súbor nástrojov pre opatrenia a podporu* (ďalej len „oznámenie“).

Cieľom oznámenia je, že Európska komisia chce predovšetkým pomôcť riešiť negatívny vplyv na domácnosti a podniky a ponúknuť svoju podporu. Európska komisia chce prijať a

podporiť vhodné opatrenia na zmiernenie vplyvu dočasného zvýšenia cien energie. Politický rámec EÚ už členským štátom umožňuje okamžite prijať súbor cielených opatrení na ochranu zraniteľných spotrebiteľov a zmiernenie vplyvu na priemysel.

V kontexte uvedeného je KOZ SR presvedčená, že je vytvorený dostatočný rámec na to, aby boli aj na Slovensku urýchlene prijaté opatrenia na riešenie súčasnej situácie. Inšpiráciou môžu byť už oznámené opatrenia väčšiny členských štátov, ako aj súbor opatrení navrhnutý EÚ v oznámení, ktoré umožňujú koordinovaný prístup k ochrane tých, ktorí sú najviac ohrození. Opatrenia by mali riešiť nežiaduce účinky prudkého zdraženia cien a zaistiť cenovú dostupnosť bez toho, aby sa rozdrobil európsky jednotný trh s energiou alebo ohrozili investície do odvetvia energetiky a ekologickej transformácie.

Otázky a okruhy do diskusie k problematike stúpajúcich cien energií za KOZ SR:

A. Okamžité celoplošné návrhy

1. Príklady opatrení v krajinách EÚ – dotknuté rezorty: MPSVR SR, MH SR, MF SR, ÚRSO

Francúzsko – 100 € pre 5,8 milióna chudobných domácností. Od 1. októbra síce zvýšili ceny plynu o 12,6 %, ale vyššie už nepôjdu, takže ich viac menej zafixovali do apríla budúceho roka a ceny elektriny sa budú meniť vo februári 2022 len minimálne. Pôvodne mali rásť minimálne o 12 %, teraz plánujú max. do 4 %.

Španielsko – dočasné zníženie špeciálnej dane na elektrinu z 5,1 % na 0,5 %, obmedzenie zisku elektrární počas 6 mesiacov, transfer od firiem ku spotrebiteľom 2,6 mld. €, do 31.12.2021 zníženie DPH z 21 % na 10 % pre vybraných odberateľov, ak je predajná cena vysoká – nad 45 € za MWh, pre skupinu s uznanou zraniteľnosťou a sociálnym bonusom sa na predajnú cenu neprihliada – majú stále zníženú DPH na 10 %.

Taliansko – cielene – najchudobnejší (3 milióny) a malé podniky (6 miliónov) – zmrazenie cien elektriny a plynu a zníženie DPH na plyn z 22 % na 5 % – balíček za cca 3 mld. € – platnosť 4. štvrt'rok 2021.

Česko – za november a december odpustí vláda DPH za elektrinu a plyn, čím chce kompenzovať prudký rast cien energií, pričom dopad na štátny rozpočet bude vo výške 1 mld. Kč za mesiac. Ďalej asi 4,3 milióna domácností so spotrebou do 3 MWh plus miliónu ďalších odberných miest, ako sú chaty a chalupy, odpustia poplatky za obnoviteľné zdroje energie. Rozsah tejto pomoci pre všetky domácnosti bude 8 mld. Kč. Vláda takisto prichystá novelu zákona o DPH, aby na plyn a na elektrinu mohla byť dočasne uplatňovaná nulová DPH počas celého budúceho roka. O možnosti ponechať 0 % DPH v roku 2022 bude ešte vláda rokovať s EÚ. Ďalšou možnosťou je, že štát má k dispozícii 20 mld. Kč z emisných povoleniek, ktoré môžu byť použité pre ľudí.

Pozitíva/negatíva opatrení:

- + väčšina opatrení predstavuje rýchle celoplošné opatrenia, ktoré zasiahnu spotrebiteľov okamžite a znížia ich náklady,
- + obmedzenie zisku elektrární na 6 mesiacov ako napr. v Španielsku by sa spolu s reguláciou cien mohlo pozitívne odraziť v nižších koncových cenách,

- + financie z emisných povoleniek naakumulovali zdroje, ktoré sa môžu rýchlo a efektívne využiť pre podporu spotrebiteľov,
- ide o dočasné riešenia, ktoré neriešia dlhodobý problém energetickej chudoby na Slovensku,
- väčšinou ide o nákladné opatrenia, ktoré budú mať významný dopad na rozpočet verejnej správy,
- zníženie DPH sa nemusí v plnej miere odraziť v koncových cenách, pričom výpadok v príjmoch verejnej správy je vysoký,
- najmä zníženie DPH plošne zasiahne všetkých odberateľov bez ohľadu na to, či sú v núdzi alebo nie, pri vysokých nákladoch štátu.

2. Oznámenie Európskej komisie – dotknuté rezorty: MPSVR SR, MH SR, MF SR, MŽP SR, ÚRSO

Európska únia si uvedomuje dopady vysokého rastu cien energií na hospodárstvo jednotlivých krajín a ich obyvateľov. Predpokladá, že súčasné zvyšovanie cien bude pravdepodobne dočasné. Veľkoobchodné ceny plynu budú pravdepodobne v zimných mesiacoch naďalej vysoké a od apríla 2022 budú klesať. Ceny však zrejme zostanú vyššie ako priemer za uplynulé roky.

EÚ navrhuje rýchlu a koordinovanú reakciu, pričom existujúci právny rámec umožňuje EÚ a jej členským štátom prijať takéto opatrenia s cieľom riešiť dôsledky náhlych výkyvov cien. EÚ ďalej odporúča uprednostňovať ciele opatrenia, ktoré môžu rýchlo zmierniť účinky na zraniteľné skupiny, dajú sa ľahko upraviť, keď sa situácia pre tieto skupiny zlepší, a zabrániť zasahovaniu do dynamiky trhu alebo oslabeniu stimulov na prechod na dekarbonizované hospodárstvo. Ďalej v strednodobom horizonte by sa politická reakcia mala zamerať na zvýšenie efektívnosti EÚ pri využívaní energie, zníženie jej závislosti od fosílnych palív a zvýšenie odolnosti voči prudkým nárastom cien energie, a zároveň zabezpečiť cenovo dostupnú a čistú energiu koncovým používateľom.

Okamžité opatrenia odporúčané EÚ

- **poskytovať osobitné sociálne platby** tým najohrozenejším a pomôcť im uhradiť účty za energiu v krátkodobom horizonte alebo poskytnúť podporu na zlepšenie energetickej efektívnosti a zároveň zaistiť účinné fungovanie trhu,
- **zaviest' ochranné opatrenia na zabránenie odpájaniu od dodávok energie** alebo môžu dočasne odložiť platby, ak spotrebiteľia čelia krátkodobým ťažkostiam s platením účtov,
- časovo obmedzeným a cieleným spôsobom **znižit' daňové sadzby** pre zraniteľné skupiny obyvateľstva,
- **znižit' poplatky na dotácie na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov**, ktoré predstavujú významný podiel na maloobchodnej cene elektriny,
- **prijat' opatrenia na zníženie nákladov na energiu** pre všetkých koncových používateľov,
- **poskytovať pomoc** spoločnostiam alebo priemyselným odvetviám na prekonanie krízy **v plnom súlade s rámcom štátnej pomoci** pri primeranom využití priestoru pre flexibilitu umožnenú daným rámcom a podporiť odklon od fosílnych palív.

Pozitíva/negatíva opatrení:

- + prechodné rýchle opatrenia, ktoré môžu zasiahnuť väčšinu postihnutých osôb,
- + opatrenia možno financovať z príjmov z aukcií kvót zo Schémy obchodovania s emisiami EÚ (ďalej len „ETS“), odvodov a daní z cien energie, ako aj environmentálnych daní,

- + EÚ umožňuje poskytovať priamu pomoc formou štátnej pomoci,
- + EÚ odporúča zamerať sa na cieľové zraniteľné osoby, ktorým môže poskytnúť priame sociálne platby,
- väčšina opatrení v prípade zavedenia bude mať významný dopad na rozpočet verejnej správy,
- zameranie sa na cieleň okruh zraniteľných osôb môže spôsobiť, že pomoc nezachytí všetkých dotknutých,
- otázkou je, či sú priamo identifikovateľné domácnosti ohrozené energetickou chudobou,
- nastavenie parametrov definície zraniteľných osôb môže byť zdĺhavé.

3. v kontexte vyššie uvedeného možno v podmienkach Slovenska uvažovať nad:

- **Poskytovať osobitné sociálne platby znevýhodneným a zraniteľným osobám**

Problematické môže byť správne cieleň nastavenie opatrenia, tak aby boli identifikované všetky postihnuté osoby. Okruh osôb môže byť značne široký, pričom všeobecná definícia môže byť jednoduchá, ale priama identifikácia konkrétnych osôb sa javí ako zložitejšia. Ďalším rizikom je, že nemusí postihnúť všetky osoby.

Okruh osôb môže byť: osoby poberajúce sociálne dávky (napr. dávky v hmotnej núdzi a podobne), nízkopríjmové osoby, mnohodetné domácnosti, domácnosti ohrozené chudobou a pod.

Ďalej je otázný spôsob poskytovania napr. poukážky, či úprava cien priamo znížením faktúr alebo vratkami, čo by však časovo oddialilo pomoc. V súvislosti s vyššie uvedeným vzniká obava, ako rýchlo je možné spracovať uvedenú pomoc.

- **Dočasne znížiť sadzbu DPH**

Za najväčšie riziko možno považovať, že plošné zníženie DPH sa vo vysokej miere prejaví na výpadku príjmov rozpočtu verejnej správy, pričom reálna pomoc zostáva otázná, a to najmä s ohľadom na to, v akej miere sa znížená DPH prejaví v konečnej cene (za zváženie stojí spojenie s regulovanou cenou) a na to, že zasiahne plošne všetkých aj tých, ktorí nie sú odkázaní na takúto pomoc. Alternatívne je možné znížiť sadzbu DPH pre vybraný okruh osôb, pričom otázne zostávajú rovnaké okruhy, ako v prípade predchádzajúceho opatrenia, a to najmä spomínaný výpadok príjmov rozpočtu verejnej správy a definovanie okruhu dotknutých osôb.

- **Zníženie tarify za prevádzkovanie systému**

Tarifa za prevádzkovanie systému tvorí viac ako pätinu z celkovej ceny elektriny, ktorú platia odberatelia. Spomínaná tarifa zahŕňa podporu pre zelenú elektrinu, podporu výroby elektriny z domáceho uhlia, odvod na likvidáciu jadra či poplatok pre organizátora krátkodobého trhu s elektrinou. Tarifa by bola financovaná z viacerých zdrojov, a to zo štátneho rozpočtu a z predaja emisných povoleniek. Uvedené opatrenie sa uvažuje dlhšie obdobie.

Otázna je rýchlosť realizovateľnosti opatrenia a rovnako aj dopady na rozpočet verejnej správy. Vzhľadom na klimatické zmeny a záväzkom voči EÚ je potrebné citlivo pristupovať najmä k podpore zelenej elektriny.

- **Dočasná úprava odvodu do jadrového fondu**

Efektívna sadzba odvodu z elektriny dodanej koncovým odberateľom predstavuje v roku 2021 hodnotu 3,27 € za megawatthodinu elektrickej energie. Je to sadzba platná pre celý rok 2021.

Odvod je určený na úhradu historického dlhu a jeho výška a podrobnosti o spôsobe jeho výberu pre Národný jadrový fond, jeho použitie a o spôsobe a lehotách jeho úhrady sú ustanovené v nariadení vlády SR č. 21/2019 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška ročného odvodu určeného na úhradu historického dlhu z dodanej elektriny koncovým odberateľom elektriny a podrobnosti o spôsobe jeho výberu pre Národný jadrový fond, jeho použitie a o spôsobe a lehotách jeho úhrady.

Pochybnosti vyvoláva najmä otázka, ako by sa prípadná úprava odrazila v koncových cenách, najmä pre bežných spotrebiteľov, a zároveň dopad úpravy na príjmy rozpočtu. Priamy pozitívny dopad možno predpokladať na koncových odberateľov elektriny: OFZ, a. s., Slovalco, a. s., Slovnaft, a. s. a U. S. Steel Košice, s. r. o.

- **Použitie výnosov z emisných povoleniek**

Európska komisia podporuje, aby okamžité opatrenia boli čiastočne financované z príjmov z aukcií kvót z ETS. Povinnosť nakupovania emisných povoleniek pre podniky vypúšťajúce emisie CO₂ by ma byť jedným z hlavných nástrojov pri znižovaní emisií uhlíka. Výnosy z predaja emisných kvót sú príjmom rozpočtu verejnej správy a ďalej sa prerozdeľujú. Minimálne 50 % prostriedkov malo byť použitých na energetické a klimatické účely. Prostriedky by mali byť investované do znižovania emisií v priemysle a energetike.

B. Adresné návrhy a strednodobé ciele

1. Oznámenie Európskej komisie – dotknuté rezorty: MPSVR SR, MH SR, MF SR, ÚRSO

Rovnako ako okamžité opatrenia Európska komisia odporúča aj súbor strednodobých opatrení.

Strednodobé opatrenia odporúčané EÚ:

- **podporovať posilnenie postavenia spotrebiteľov**, poskytovať spotrebiteľom informácie a ponúkať im možnosti, ako sa môžu zapojiť do činností na trhu s energiou, byť lepšie chránení a mať silnejšie postavenie v energetickom dodávateľskom reťazci,
- **určiť dodávateľa poslednej inštancie** v prípade odchodu dodávateľa z trhu alebo jeho zlyhania,
- ďalej posilňovať úlohu spotrebiteľov na trhu s energiou prispievaním k zlepšovaniu reakcie na strane spotreby, ako aj rozvíjaním samozásobovania prostredníctvom individuálnych dohôd o **energii z obnoviteľných zdrojov a energetických spoločenstvách**,
- **urýchliť aukcie s energiou z obnoviteľných zdrojov** a zabezpečiť rýchlu a úplnú realizáciu príslušných investícií v rámci **fondy na podporu obnovy a odolnosti**,
- **urýchliť vydávanie povolení** skrátením zdĺhavých a zložitých povoľovacích postupov, ktoré sú jednou z najväčších prekážok rozvoja a zavádzania infraštruktúry pre čistú energiu,
- **zvýšiť výrobu zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov**, čo je ďalším rozhodujúcim faktorom úspechu na urýchlenie využívania obnoviteľných zdrojov energie,
- **zintenzívniť investície do energetickej efektívnosti a do hospodárnosti budov**, čo znižuje spotrebu energie a náklady na energiu a znižuje tlak na trhy s energiou,
- na základe projektov spoločného záujmu **zintenzívniť investície do transeurópskych sietí**, aby sa zamedzilo obmedzovaniu výroby.

Pozitíva/negatíva opatrení:

- + štrukturálne riešenie cien energií,
- + dlhodobé znižovanie ohrozenia energeticou chudobou,
- + možnosť financovania v nižšej miere z národných zdrojov, možnosť využitia európskych financií, napr. Plán obnovy a odolnosti,
- dlhší čas na realizáciu,
- nevyhnutné legislatívne zmeny.

2. V kontexte vyššie uvedeného možno v podmienkach Slovenska uvažovať nad:

- **Koncepcia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby – dotknuté rezorty: MH SR, ÚRSO, ďalšie subjekty vzhľadom na definované opatrenia**

Koncepcia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby (ďalej len „koncepcia“) je dlho odkladaný dokument, ktorý definuje domácnosti ohrozené energeticou chudobou a navrhuje súbor legislatívnych aj nelegislatívnych opatrení na jej odstraňovanie. Koncepcia prešla verejnou diskusiou v roku 2016 aj 2019, kedy bola v medzirezortnom pripomienkovom konaní. Pred voľbami 2020 mala byť predložená na rokovanie vlády SR, ale k tejto skutočnosti už nedošlo.

ÚRSO deklaruje, že aktuálne experti úradu vypracovali návrh novej verzie „Koncepcie na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby“, ktorá ponúka konkrétne návrhy komplexných a systémových riešení.

KOZ SR apeluje na vládu SR, aby urýchlene prijala koncepciu, ale aj stanovila konkrétne míľniky jej naplnenia a začala aj s jej realizáciou. Uvádza záväzok z Programového vyhlásenia vlády SR 2021 – 2024: *„Zameriame sa na dôsledné ekonomicko-sociálne posúdenie rozsahu energetickej chudoby a identifikáciu energeticke chudobného spotrebiteľa. Vláda SR sa zasaď o zavedenie osobitného prístupu k energeticke chudobným spotrebiteľom zvýšením dôrazu na politiku energetickej efektívnosti (budovania energeticke úsporných obydľí, zatepľovaním a pod.), lepším využívaním regulačných nástrojov, zvýšením transparentnosti v cenotvorbe a postupnou dereguláciou sektoru dodávky elektriny a plynu v súlade s platnou európskou legislatívou. Problematika energetickej chudoby bude tiež jedným z hľadísk, ktoré sa budú zohľadňovať pri tvorbe politik v energetickej a klimatickej oblasti.“*

Neplnenie jednotlivých opatrení z koncepcie môže výraznou mierou zlepšiť prístup domácností k energiám a znížiť počet domácností postihnutých energeticou chudobou. Keďže ide o prierezové opatrenia, je nevyhnutné, aby bola prijatá široká politická dohoda.

Otázna zostáva realizovateľnosť prijatých opatrení a najmä časový rámec ich prijatia, keďže koncepcia ešte ani neprešla legislatívnym procesom a zároveň ide o nelegislatívny materiál, ktorý musí byť doplnený akčným plánom a realizáciou legislatívnych opatrení.

Absentuje vyčíslenie dopadov jednotlivých opatrení na rozpočet verejnej správy, na druhej strane je možné časť opatrení financovať z európskych zdrojov.

Koncepcia zavádza definíciu energetickej chudoby, avšak problematické bude definovať konkrétne okruhy dotknutých osôb.

- **Špeciálna tarifa pre ohrozených energeticou chudobou – dotknuté rezorty: MH SR, ÚRSO, poskytovatelia energií konečným spotrebiteľom**

V kontexte riešenia energetickej chudoby, ako aj súčasného extrémneho nárastu cien, sa ako riešenie javí zavedenie novej tarify pre odberateľov.

Otázne je, ako sa bude finančne kompenzovať znížená tarifa, rovnako aj definícia okruhu osôb, ktoré o ňu budú môcť požiadať. V súčasnosti nevieme odhadnúť, ako dlho by trvala realizácia opatrenia. Je zavedená napríklad vo Veľkej Británii ako sociálne tarify pre domácnosti ohrozené energetickou chudobou, ktoré sú viazané na definované povinnosti energetických spoločností (Energy Company Obligation). Francúzsko má zavedené špeciálne sociálne tarify na elektrinu a plyn. Od roku 2018 boli nahradené energetickým šekom, ktorý je zasielaný automaticky.

- Plán obnovy a odolnosti – dotknuté rezorty: ŠFRB

Jedným z riešení energetickej chudoby je obnova bytového fondu prostredníctvom zateplovania a investícií do ekologickejších nízkonákladových zdrojov energií. Za pozitívum možno považovať, že Plán obnovy a odolnosti vychádza z v minulosti realizovaných projektov, najmä z dotácií na zateplenie, výmenu okien, kotlov a pod., čo umožní relatívne rýchle čerpanie prostriedkov. Na druhej strane si projekty vyžadujú relatívne dlhší čas realizovateľnosti a dotknú sa obmedzeného počtu žiadateľov.

- Opatrenia sociálnej politiky – dotknuté rezorty: MPSVR SR

KOZ SR považuje za najzásadnejšie opatrenia sociálnej politiky, ktoré významne znížia energetickú chudobu na Slovensku, ale dokážu aj efektívne znižovať dopady prípadných budúcich nepriaznivých zmien v cenách energií. Energetickú chudobu treba chápať ako súčasť širšieho kontextu štrukturálnych problémov sociálnej polarizácie, chudoby a sociálneho vylúčenia.

Energetická chudoba je v prevažnej miere definovaná s ohľadom na výšku príjmu a náklady na energie. Ohrozených chudobou a opatrenia k ich podpore, tak musia vychádzať najmä zo sociálnej politiky štátu. V kontexte sociálnych politík možno uvažovať o nasledujúcich opatreniach:

- zvýšenie dávky v hmotnej núdzi – zvýšiť príjmy najzraniteľnejších osôb, ktoré sú pod hranicou chudoby. Dávky v hmotnej núdzi sú v slovenských podmienkach naviazané na vývoj životného minima. V čase rokov 2013 až 2017 sa životné minimum nezvyšovalo, čo malo zásadný vplyv na rôzne dávky poskytované štátom. Navyše dávky v hmotnej núdzi nedosahujú ani zákonom stanovenú hodnotu životného minima. Výška dávky v hmotnej núdzi je :

67,80 eura mesačne, ak ide o jednotlivca,

129,00 eura mesačne, ak ide o jednotlivca s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,

117,80 eura mesačne, ak ide o dvojicu bez detí,

176,40 eura mesačne, ak ide o dvojicu s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,

188,40 eura mesačne, ak ide o jednotlivca s viac ako štyrmi deťmi,

237,70 eura mesačne, ak ide o dvojicu s viac ako štyrmi deťmi.

Uvedené sumy nie sú dostatočné ani na uspokojenie základných životných potrieb jednotlivca, či rodiny, čo samozrejme spôsobuje, že akékoľvek zvýšenie cien sa okamžite prejavuje zníženou kúpyschopnosťou.

- zvýšenie nezdanieľnej časti dane na úroveň, keď nízkopríjmové osoby nebudú platiť daň – do roku 2014 zamestnanec, ktorý poberal minimálnu mzdu platil len odvody, keďže výška nezdanieľnej časti základu dane zabezpečovala nulovú daňovú povinnosť. Od roku 2015 v dôsledku toho, že nerástlo životné minimum, ale vzrástla minimálna mzda, už aj takýto zamestnanec platí daň. S rastúcou minimálnou mzdou sa zvyšuje aj odvedená daň štátu. Aj keď došlo k úpravám v nezdanieľnej časti dane, stále zamestnanci s najnižšími

príjmami platia zo svojej mzdy daň. Zvýšenie čistých príjmov aj prostredníctvom zníženia daňovej povinnosti, sa vo výraznej miere pozitívne prejaví na schopnosti kompenzovať zvýšený rast cien.

- **AOTP cieľiť na odstraňovanie dlhodobej nezamestnanosti** – najohrozenejšou skupinou postihnutou energetickou chudobou, ale aj chudobou ako takou, sú osoby bez pravidelného príjmu. Zásadné preto je zvýšiť aktivity smerom k nezamestnaným a aktívne znižovať mieru nezamestnanosti prostredníctvom kvalitných služieb úradov práce, cielenými aktívnymi opatreniami trhu práce a najmä znižovaním dlhodobej nezamestnanosti, ktorá je v slovenských podmienkach najproblematickejšia.

- **diferencovať dávky v nezamestnanosti najmä smerom k vyššiemu veku a vyššiemu počtu odpracovaných rokov** – v súvislosti s nezamestnanosťou možno zdôrazniť dlhodobu nemenený systém dávok v nezamestnanosti. Vybrané poistné sa vo veľkej miere v aktuálnom čase nespotrebuje, ale využíva sa na dofinancovanie ďalších fondov Sociálnej poisťovne. Osoba, ktorá sa ocitne v nezamestnanosti, má, napriek dlhoročne platenému poistnému, nárok len na obmedzenú pomoc v maximálnej dĺžke 6 mesiacov. Najmä s pribúdajúcim vekom sa stáva čoraz problematickejšie nájsť si prácu, čo spôsobuje, že osoby sú dlhšie v evidencii a často aj v období, kedy už nemajú nárok na dávky v nezamestnanosti, čím zostávajú bez príjmu.

- **podpora kolektívneho vyjednávania s cieľom zvýšiť príjmy domácností** – chudoba, a teda aj energetická chudoba, súvisí v prvom rade s výškou príjmu jednotlivca, či domácnosti. V súvislosti s aktuálnou krízovou situáciou spôsobenou pandémiou COVID-19 a rastom cien, nielen energií, je nevyhnuté posilniť kolektívne vyjednanie a dojednať valorizáciu miezd a platov aspoň vo výške, ktorá bude kompenzovať tieto negatívne dopady. KOZ SR preto apeluje na sociálnych partnerov, aby mali snahu dospieť k dohode a pristúpili ku valorizácií platov a miezd zamestnancov Slovenska pre rok 2022.

Pozitíva/negatíva opatrení:

- + štrukturálne riešenie cien energií,
- + dlhodobé znižovanie ohrozenia energetickou chudobou, ale aj chudobou ako takou,
- + možnosť financovania v nižšej miere z národných zdrojov, možnosť využitia európskych financií, napr. Plán obnovy a odolnosti,
- dlhší čas nevyhnutný na realizáciu,
- problematiké definovanie okruhu dotknutých osôb (znevýhodnených, zraniteľných osôb, osôb postihnutých energetickou chudobou, starší,...),
- zvýšené výdavky rozpočtu verejnej správy,
- nevyhnutné legislatívne zmeny.

Záver a odporúčania

KOZ SR odporúča, aby vláda prijala urýchlene také krátkodobé opatrenia, ktoré vo významnej miere zmiernia dôsledky rastúcich cien energií. Príklady dobrej praxe z krajín EÚ, rovnako aj prijaté oznámenie Európskou komisiou, poskytujú dostatočné množstvo inšpirácie a opatrení, ktoré by mohli byť okamžite realizované. Dvadsať členských štátov už prijalo, alebo oznámilo opatrenia, ktoré prijme v najbližšej dobe, zatiaľ čo Slovenská republika len otvára diskusiu o možnostiach. Žiadne riešenia alebo pomalý prístup k ich realizácii môžu

mať významne negatívne dopady na hospodárstvo, konkurencieschopnosť a sociálnu situáciu slovenských obyvateľov. Upozorňujeme, že je neprípustné a zarážajúce, že vláda doposiaľ nepredstavila žiadne opatrenie, o ktorom aspoň rokuje, alebo ktoré plánuje realizovať. Zároveň žiadame, aby vláda SR začala reálne riešiť problematiku energetickej chudoby na Slovensku, a to aj v súlade so svojím Programovým vyhlásením.